

TOVERBERG

28

JAARGANG 8 / 1 LENTE 2013

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

"Ieder mens die genoeg scheidt in het voltooien van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem
0498/73.58.73
hetbeleefdegenot@scarlet.be
BTW BE 0893.747.805
Rek. 001-4851739-69
www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Roland Ranson, Bart Mađou

Werkten ook mee: , Staf de Wilde, Els Vermeir, Patrick Vanhaelemeesch, Johan Debruyne, Wilfried Van Moortel, Els Durnez

Kaŕt: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Mađou

Foto's: Vera Cuvelier, Marie-Claire Devos, Bart Mađou, Johan Debruyne

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijde. Een abonnement nemen kan door lid te worden van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

4 Kopiëren of citeren is toegelaten, mits bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Interview: Vera Cuvelier	5
De eerste zin	20
Elsenspingsels	21
Verwilderd	23
Waarheid & Herinnering	27
Gedichten	31
Doktor Faustus en Thomas Mann	34
Beleefd	37
Te beleven	41
Zelfbiografie van Z tot A	42
Favoriete boek: Wilfried Van Moortel	48
De leesgroep	50

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

Beste lezer

Deze Toverberg 28 voegt een nieuw jaar aan het geheel toe. En dat gebeurt, zoals elke nieuwe jaargang trouwens, in een nieuw kledingje, voor u geknipt en genaaid door Rika Van Dycke.

In het eerste nummer van deze 8ste jaargang maakt u kennis met Vera Cuvelier, een bijzonder reislustige aquarelliste uit Loppem. Na het interview met haar krijgt u trouwens een Cubaanse anekdote als toemaatje.

In de rubriek 'De eerste zin' doet ondergetekende een poging u die vreselijke winter te doen vergeten en Els Vermeir verwondert zich in Elsenspinsels over een geheimzinnige zwarte doos.

Staf de Wilde van zijn kant bereidt ons voor op hét evenement van het jaar voor onze vereniging: hij bespreekt 'Identiteit' van Paul Verhaege, de spreker op onze derde Thomas Mann-lezing. Op 21 april 2013! Om 10.30 u.! In de Groene Meersen! Elk zegge het voort!!

Johan Debruyne, geboren en getogen Bruggeling, verwelkomen we als nieuwe medewerker. Hij trekt in een nieuwe rubriek 'Waarheid en herinnering' nogal kritisch van leer tegen het zgn. Historium in die Scone. Vooral de oprichters ervan krijgen de volle laag.

Ook nieuw, maar niet helemaal (zie het interview in ons zomernummer 2011) is onze 'poet laureate' voor deze jaargang. Patrick Vanhaelemeesch zal vanaf nu en tot het einde van het jaar elke Toverberg opfleuren met een gedicht van

zijn hand. Ook bij hem is een zacht hunkeren naar de lente niet te miskennen.

Ondergetekende heeft, op vraag van nogal wat geïnteresseerden, zijn lezing van 2 december 2012, 'Doktor Faustus' van Thomas Mann, omgewerkt tot een tijdschriftartikel. U krijgt in deze Toverberg het eerste deel.

Bart Madou gaat ondertussen lustig verder op ontdekkingsreis naar zichzelf. In zijn zelfbiografie wordt dit keer de letter W afgewerkt.

En dan zijn er uiteraard de hoofdstukjes 'Beleefd' en 'Te Beleven' waaraan u, zoals gebruikelijk, de hoge vlucht van Het Beleefde Genot kunt aflezen.

En ook dit keer is er een favoriet boek: Wilfried Van Moortel breekt niet alleen een lans voor 'Verloren Adel' van Douglas Smith, hij is gefascineerd door de vernietiging van de Russische aristocratie door Lenin en zijn bende.

En zoals altijd merken we op de laatste bladzijde dat de leesgroep las en nog altijd leest. Onze oosterburen waren dit keer aan het feest: Hans Fallada's 'Wat nu kleine man?' en 'De voorlezer' van Bernhard Schlink werden instemmend onthaald.

Beste lezer, wij danken u voor uw trouw, wensen u veel literair en cultureel genot en hopen, samen met u, op een herstellende lente.

Roland Ranson

Interview Vera Cuvelier

door Roland Ranson & Bart Madou
foto's: Bart Madou

Op een zonnige maar ijskoude ochtend koesterden wij ons in de warme zachtheid van de aquarellen van Vera Cuvelier. In haar atelier werden we ingewijd in de kunst van de waterverf maar het gesprek bracht ons zelfs tot in China.

Aquarellen, aquarellen, overal aquarellen...

Ja zeker, en dan moet je weten dat ik daar toevallig ingetuimeld ben.

Toevallig?

Toen ik nog een kind was, leek mij het grootste denkbare geluk naar de academie te mogen gaan. Mijn moeder zag dat, met het oog op 'mijn toekomst', niet zitten en spoorde mij aan om naar de normaalschool te gaan. Nadien heb ik niet

Foto: Bart Madou

echt meer aan de academie gedacht. Na de normaalschool kwam ik nogal logisch in het onderwijs terecht, ik trouwde en kreeg drie kinderen. Maar op een bepaald ogenblik stak de 'kunstidee' weer de kop op. Ik volgde enkele cursussen tekenen, potten draaien enz. maar ik had al vlug door dat dit niet te combineren was met mijn job en mijn gezin. Je moet weten, eer ik klaar was om aan zo'n cursusavond te beginnen was ik al pompaf. Ik heb daar dus vlug een punt achter gezet en mij, toen al, voorgenomen te wachten op de kunst tot ik kon ophouden met werken. Ik was ook van plan om vrijwilligerswerk te doen. En beide doe ik nu dus al een paar jaar. En als ik dat vandaag zo bekijk, dan denk ik dat men op z'n 59ste toch nog tot heel wat in staat is. En hopelijk duurt dat nog een heel aantal jaren. Ik ben er dus toevallig ingerold, want ik kwam van een vriendin te weten dat er ergens een aquarelcursus georganiseerd werd, met een introductieavond, je kent dat wel. Ze

vroeg mij of ik geen zin had om met haar mee te gaan en zo ging de bal aan het rollen. Mocht dat nu een cursus acryl of olieverf geweest zijn dan zou ik allicht daarmee zijn doorgegaan.

Als wij hier zo om ons heen kijken, dan denken wij dat moet liefde op het eerste gezicht geweest zijn?

Eigenlijk wel ja. Mijn beginperiode situeert zich in de privéschool van Fernand Thienpont. Bij hem heb ik gedurende drie jaar les gevolgd. Ik ben er heel dankbaar voor dat hij mij de techniek van het aquarellen heeft bijbracht. Maar uiteindelijk keek ik naar iets anders uit. Ik ben meer creatief, ik schilder vanuit mijn gevoelens... Ik wil uiteraard niets afdoen aan de kwaliteiten van Fernand Thienpont. Ik vind hem een echte meester in de aquareltechniek. Aan hem heb ik een goede technische basis te danken.

Daarna ben ik overgestapt naar Rita Sabbe in Torhout. Zij was zowat het tegenovergestelde. Ze heeft mij tot creativiteit gebracht. Jammer dat zij verleden jaar gestopt is met lesgeven, ze wil zelf meer met kunst bezig zijn. Ik wil ook benadrukken dat ik graag in groepsverband werk omdat je op die manier veel met elkaar praat en ziet hoe anderen iets maken. En vooral, je stimuleert elkaar: 'Heb je die tentoonstelling gezien?' 'En deze?' Kijk zo, krijg je dan ook zin. Sociaal contact is toch zo belangrijk, ik heb daar echt deugd van. Nu zit ik dus noodgedwongen een beetje op mijn 'eentje' te werken. Trouwens, Rita heeft alles overgelaten aan Inge Daveloose, iemand die kinderboeken illustreert. Rita was iemand die iedereen vrij liet en ze kon daar dan spontaan een stimulans aan geven. Maar ik ben ervan overtuigd dat ik wel iets ga vinden.

Wat is er nu eigenlijk typisch bij aquarel?

Ik heb dat eens voor mezelf als volgt geformuleerd: het is een spel tussen water, blad, pigment en penseel. En dit alles moet je dan kunnen beheersen. Het is dus zeker niet inkleuren... Ik kan dat niet zo goed theoretisch verwoorden. Als het mislukt kan je het absoluut niet overschilderen. Heel soms kan je wel eens een foutje verdoezelen, maar toch, het is heel delicaat: een echt spel en heel boeiend !

Het is ook spelen met het toeval?

Toeval heel zeker. Als je begint met een tekening, kan je die heel droog uitvoeren maar je kunt het papier ook nat maken, je kunt de kleuren laten uitvloeien, je kunt met alle mogelijkheden spelen. Je

kunt ook verschillende soorten papier gebruiken, papier dat meer of juist minder zuigt. Met al die soorten ben ik nu vaak bezig, je kunt daar eindeloos mee spelen, variëren en juist daarom is het niet altijd gemakkelijk.

En dan zijn er nog de vele penseelsoorten...

Precies. Je hebt er met dierlijke haren en synthetische. Mijn lievelingspenselen zijn die Chinese penseelen. Ik heb ze zelf meegebracht uit China. Daar vind je de echte meesters. Hun inkttekeningen dat is ook aquarel, ze maken de inkt, de pigmenten zelf en zij doen er wonderlijke dingen mee. En je moet weten dat er bij hen overal kalligrafie in verwerkt zit. Op elke tekening of aquarel vind je onderaan geschreven wat de betekenis is.

En dan moet je wel bedenken dat zo'n penseel gemiddeld 25 euro per stuk kost. Maar ze zijn heel duurzaam. En ook het papier is niet goedkoop, zo'n 5 euro voor een blaadje; dus als 't mislukt, tja... Maar dat heb ik zeker voor over.

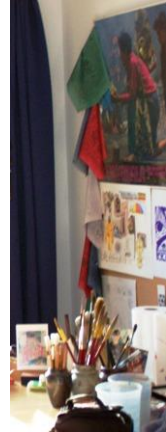

Foto: Bart Madou

Een late roeping ben je in de grond niet, eerder een ingehouden roeping.

Mocht ik mij van jongs af met kunst beziggehouden hebben dan zou ik misschien wel beter geweest zijn, ik weet het niet. Maar ik heb ook op school, op mijn werk dus, veel getekend met de kinderen uit het lager onderwijs. Tekeningen bij verhalen, aanleren van letters, decors voor schooltoneel enzovoort. Het moet wel in mijn aard gelegen hebben en ik zie dat mijn eigen kinderen ook creatief zijn.

Je atelier hier is er dus later gekomen?

Eigenlijk heel onlangs, een vijftal jaren geleden, toen ik stopte met werken en met aquarel begon.

En intussen al tentoongesteld?

Enkel meegedaan met groepstentoonstellingen. Maar daar ben ik eigenlijk niet zo mee bezig, het is verre van mijn bedoeling om alles naar buiten te brengen of bekendheid te verwerven. Ik doe het louter voor mijn plezier en als de mensen voor een van mijn

schilderijen staan en ze vinden het mooi of leuk, dan doet mij dat deugd. Ik heb die mensen dan blijkbaar een mooi moment geschonken.

Heb je lievelingsthema's in je werk?

Portretten! Je weet wel dat ik veel reis en graag mensen fotografeer. Veel aquarellen zijn dan gemaakt op basis van gefotografeerde portretten van mensen in hun omgeving. Fotograferen is een eerder sluimerende hobby van mij. Nu moet ik wel zeggen dat schilderen vertrekend van foto's wel iets verminderd is. Ik zal nu gemakkelijker voortborduren op iets dat ik gezien heb, dat mij aanspreekt. Landschappen probeer ik ook wel, maar ik stel zelf vast dat ik toch steeds naar mijn oude liefde, de portretten terugkeer.

Levend model ook? Of opdrachten?

Nee, dat niet, geen levensechte modellen. En opdrachten? Heel zelden, eigenlijk liever niet. Je moet dan teveel toegevingen doen aan de opdrachtgever, te veel rekening houden met z'n wensen.

Zat het kunstenaarstalent in je genen?

Ik denk het wel ja, zeker langs moederskant. Mijn moeder was wel creatief, al kon mijn vader ook wel heel fijn werk afleveren. Maar in hun tijd was het niet de gewoonte om zich aan kunst te wijden. Je moest ofwel aan de rand van de maatschappij staan, een zonderling zijn om het om den brode te doen en dan maar hopen om door te breken of juist van heel rijke afkomst zijn om je een kunstenaarsleven te kunnen permitteren. Maar de gewone mens deed zoiets niet. Neem nu Rik Wouters, hoe die heeft moeten scharrelen, of Eugeen Van Mieghem. Dat waren mensen die niets bezaten en toch slaagden. Daar heb ik een enorme eerbied voor .

En vandaag, ben je intens bezig? Schilder je dagelijks? Heb je vaste rituelen?

Neen, niet elke dag. Ik ben nog met zo veel andere zaken bezig. Maar ik schilder toch wel minstens eens per week. Rituelen? Nee, ik schilder als ik er zin in heb, als ik tijd heb en als ik bezocht word door de muze, want men vraagt wel eens: hoe lang doe je over een schilderij? Wel dat kan heel kort zijn, maar

het kon ook heel lang duren. Het moet wel al een tweetal dagen in mijn hoofd zitten, het moet wat gerijpt zijn en pas dan begin ik er aan. En ja dan lukt het of het lukt niet.

En naar welke kunstenaars kijk je op? Wie zijn je grote voorbeelden?

In de wereld van de aquarel, ongetwijfeld Rik Wouters. Echt ongelofelijk wat hij verwezenlijkt heeft. Nu, aquarellisten zijn eerder beperkt in de kunstgeschiedenis, al heb je wel de schitterende Turner natuurlijk.

En dan is er ook Emil Nolde. Ik heb zijn museum in Seebüll, aan de grens met Denemarken bezocht; een prachtig gebouw in Bauhausstijl en die 'Entartete Kunst' van hem. Hij heeft heel wat aquarellen gemaakt op Chinees papier.

Marc Chagall mag ik niet vergeten. Zijn tentoonstelling in Roubaix vond ik zeer geslaagd.

De impressionisten zie ik ook graag, zeker zij die als vernieuwers beschouwd worden. Ook James Ensor spreekt mij aan, vooral omwille van zijn geëngageerde kunst.

En dan nog Octave Landuyt, Rothko... ik som ze maar op zoals ze me voor de geest komen. De doeken van Rothko zie ik bijzonder graag, maar zelf zou ik mij nooit in die richting bewegen omdat ik erg beeldend ingesteld ben. Ik zie mijzelf niet abstract werken, ik zou trouwens niet weten hoe ik eraan moet beginnen. Maar Rothko in Tate Modern was een bijzondere belevenis.

Foto: Bart Madou

En dan natuurlijk ook Van Mieghem, ik ben zot van zijn sociaal geëngageerde kunst. Er is een mooie tentoonstelling van hem geweest in Cassel en in Antwerpen heeft hij zijn eigen museum. De manier waarop hij en mensen als Rik Wouters gewerkt hebben, dat pakt mij. Mensen die hebben moeten vechten om het hoofd boven water te houden en dan nog in staat waren grote kunst te scheppen, wel chapeau hoor.

Zijn er nog, even nadenken... Follon, ja. Dat is heel iets anders, ook wel veel aquarel. Hij ontwierp vooral affiches. Van zijn kunst heb ik echt genoten in het kasteel van

Terhulpen waar zijn stichting is ondergebracht. Heel het concept van de tentoonstelling daar is magnifiek. Je kunt er gerust een volledige dag aan besteden. Er staan ook heel mooie beelden van hem in het park en vooral het geheel is zeer poëtisch.

Mijn eerste criterium bij het beoordelen van kunst in het algemeen is de ontroering. Dat geldt dus ook voor muziek. Is het nu jazz of klassiek, is het nu Monteverdi of Jef Neve, als het mij ontroert, als het mij pakt is het voor mij goed.

Ik hoor duidelijk dat je een boontje hebt voor geëngageerde kunst, dus probeer je in je eigen kunst ook geëngageerd te zijn?

Eerlijk gezegd denk ik niet dat ik daartoe in staat ben. Of toch nog niet. Schilderen en aquarelleren zoals Marlene Dumas dat doet bijvoorbeeld, daarvan ben ik zwaar onder de indruk. Het is ongelooflijk wat zij in haar werk kan leggen. Ik zou dat wel nooit in mijn eigen huis hangen, of misschien toch wel maar dan louter omdat het een Dumas is (grapje). Maar als ik ervoor sta dan beneemt het mij de adem. Haar tentoonstelling in Tate Modern sloeg ons met verstomming. Als ik eraan denk, krijg ik er nu nog kippenvel van. Ik schilder eerder vrijblijvend, voor mijn plezier. Mijn schilderijen over Afrika zou ik niet geëngageerd noemen. Ik moet hier in dit verband denken aan Frida Kahlo en Diego Rivera die ik daareven niet vermeld heb. Die hebben ook hun verhaal. Als je door Mexico reist, dan voel je die sfeer daar echt hangen.

We waren al bezig over schilderen en muziek. Spreekt literatuur je ook aan?

O ja! Ik lees veel. Niet zomaar van alles, er moet een zekere diepte in zitten. Dat mag historisch zijn maar het hoeft niet. Dus zeker geen luchtige verhalen, wel literatuur, iets wat beklijft. Dat is met films net zo.

Geen lectuur, maar literatuur dus. Favoriete schrijvers?

Recent heb ik een aantal boeken gelezen van Saramago. Op Lanzarote heeft hij nu zijn museum met zijn bibliotheek. Opnieuw, een geëngageerd kunstenaar. 'Het memoriaal van het klooster' dat is pas een boek zeg! En als ik dan in Lissabon naar zijn museum kan gaan, dan is mijn dag al geslaagd.

Meir Shalev is ook een favoriet. Istanbul vind ik een geweldige stad, en dus is daar ook Orhan Pamuk. Wie ik ook wil vermelden is David Van Reybroeck, 'De plaag' bijvoorbeeld, eerder journalistiek

dan en zijn 'Congo' natuurlijk. Van zijn toneelstukken hou ik ook. En dan nog Márquez, Arthur Japin en zoveel anderen. Nu ligt er een boek klaar om mee te nemen naar Cuba: Concierto Barroco van Alejo Carpentier.

Wij horen vooral namen van hedendaagse auteurs.

Hedendaags, wel ja. Misschien komt dat wel door de leesgroep in Zedelgem die doorgaans eigentijdse auteurs kiest of recent verschenen romans. Maar klassiekers als werken van Louis Paul Boon en vele anderen zijn zeker ook mijn favorieten.

De graphic novel interesseert mij ook. Er zitten daar zeker heel goede dingen tussen en voor de mensen die dat maken doe ik mijn hoed af. Het is een hele prestatie en zij slagen erin de strip te overstijgen. En ik denk ook dat de graphic novel misschien wel het instrument is dat het lezen bij kinderen en jongeren kan bevorderen. Neem nu Persepolis van Marjane Satrapi, dat wordt hier toch gebruikt in sommige middelbare scholen, ook de problematiek doet er toe natuurlijk. Ik vind de graphic novel een boeiende uitdaging.

En poëzie?

Dat minder. Al moet ik zeggen dat de verzamelde gedichten van Herman De Coninck nooit ver weg zijn. Daar durf ik af en toe wel iets uit lezen. Maar ik geef graag toe dat ik niet zo erg thuis ben in poëzie.

Wat mag er bij manier van spreken op je nachtkastje liggen?

Wel ja, Herman De Coninck. En natuurlijk boeken over reizen ...

Juist ja, die andere hobby: reizen, en dan nog blijkbaar geen tripje om de hoek.

Reizen ja, zeker, en intercontinentaal. Ik ben een boogschutter en blijkbaar kunnen die niet stilzitten. Nu ja, het reizen zit er bij mij diep in, zo is dat nu eenmaal. Liefst verre landen om andere culturen te ontmoeten eigenlijk, maar ik kan evengoed genieten van Cap Gris Nez, zo'n beetje onze favoriete plek. In minder dan een uur ben je er. Reizen doen we al lang. Toen de kinderen nog klein waren trokken we al met de tent door Portugal.

Ooit was je in Guatemala, toch?

Ja. Dat kwam zo: vrienden van ons werden door pater Vanderjeugd die ginder bij de arme boeren werkzaam was uitgenodigd. Ze vroegen of we niet megingen. En eerlijk, ik heb toen op de wereldkaart moeten zoeken waar Guatemala lag. Ik spreek van de jaren 70! We moesten dan ook nog een oplossing vinden voor onze kinderen, maar we zijn er naartoe gegaan en die reis heeft echt onze ogen geopend, ons leven veranderd. Die reis is altijd blijven beklijven. Toen we thuiskwamen hebben wij ons geëngageerd in de Romero-herdenking, die wij eigenlijk mee opgericht hebben. Voordien wisten wij daar totaal niets van af, wij waren een huisje-tuintje-beestje-gezin en dat was het. Plots kom je dan in zo'n land terecht. Ongelofelijke toestanden hebben we daar gezien en mee-gemaakt. Het was veel meer dan een cultuurshock voor ons.

Wanneer was dat?

Dat moet in 1979 geweest zijn. Nu moet ik wel zeggen, waar en hoe je ook reist, altijd blijf je toerist. Zij die beweren dat ze niet als toerist reizen, daar lach ik mee. Wat niet wil zeggen dat je niet dieper kan gaan als je ergens bent, je kan altijd op zoek gaan naar wat achter de plaatselijke werkelijkheid zit. Ook heel belangrijk is dat je enorm veel respect voor de bevolking opbrengt. Als je dan bv. naar Afrika gaat en je weet wat de achtergrond van de mensen daar is, dan weet je toch min of meer hoe je moet reageren.

Over twee weken gaan wij naar Cuba. Ik lees daar nu veel over, ik wil daar meer over weten, welke schrijvers zijn er daar, welke kunstenaars, hoe zit het met de politieke achtergrond. Dus toch iets dieper graven dan in het zand van een vakantiestrand. Versta me niet verkeerd, het strand kan ook best leuk zijn, en sommige

mensen hebben dat misschien nodig.

Nog niet zo lang geleden waren wij in China. Veel mensen vragen zich dan af, waarom China, met al die corruptie daar... Tja, dan zijn er veel landen waar je niet meer zou mogen heengaan. En China is veel meer dan corruptie en politiek natuurlijk.

Foto: Bart Madou

Hoe verliep het contact met de Chinezen? Niet evident: een andere taal, ander schrift, andere gewoontes...?

Wel, ik heb daar de hele dag door met mijn mond opengestaan. Dat is werkelijk een totaal andere cultuur. Je kunt daar nog minder bij dan bij de Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse culturen. China is voor mij een openbaring geweest en wat de Chinezen betreft, de vooroordelen die je hier over hen hoort zijn soms onfatsoenlijk en totaal uit de lucht gegrepen. Als je reist, moet je toch met andere ogen kijken, open staan voor alles wat op je afkomt, je proberen in te leven, maar nogmaals, je blijft er toerist.

Een grote passie voor muziek heb je ook?

Al mijn kinderen zijn de muzikale toer opgegaan. Wij, ik en mijn man Rudy, hebben onlangs nog genoten van een Weihnachtsoratorium, ook al omdat onze Hans erin meespeelde. Hij en zijn vrouw Ann geven les aan de academie van Lier. Dan genieten we eens van bluesmuziek waar onze zoon Jan en zijn vrouw Karen mee optreden. Ook onze dochter Veerle geeft heel creatief pianoles aan de academie van Roeselare. En dan mag je natuurlijk verwachten dat onze zes kleinkinderen ook muziek spelen....We genieten ! Ik hoor alles graag op voorwaarde, ik herhaal het, dat het mij ontroert. Als ik schilder leg ik net zo goed iets op van Monteverdi als iets moderns.

Je werkt dus graag met muziek op de achtergrond?

Beslist, maar dan geen grote orkestrale werken, dat kan ik alleen appreciëren als ik het zelf kan zien. Daar kan ik van genieten, de strijkers die inzetten, de pauken, al die verschillende instrumenten zien spelen.

Laten wij het even over de film hebben. Zijn er films die je bijgebleven zijn?

Films die bijblijven. Even nadenken. Ik hou erg van De Andere Film, de programmatie van de Lumière spreekt me aan. De betere film, zo je wilt. Ik kan nu niet meteen namen noemen, maar je begrijpt wel, geen banale films, maar films die wat dieper graven.

Klopt het dat wij je eerder een optimist mogen noemen?

Absoluut! Ik ben mij bewust van al de ellende en moeilijkheden in de wereld en ik ben daar ook mee bezig, maar voor mezelf vind ik dat de mensen wel iets moois mogen krijgen.

Onlangs werd je bekroond in een wedstrijd in Blankenberge.

Ik heb daar de publieksprijs gewonnen. Dat was wel leuk en deed deugd. Er waren 85 deelnemende kunstenaars uit West-Vlaanderen met 158 kunstwerken. Daaruit werden er 28 werken geselecteerd en beide inzendingen van mij waren daarbij. Ik was wel niet verkozen door de professionele jury, maar dat vind ik niet erg. De publieksprijs was wel totaal anders dan de eerste drie prijzen bij de jury. Er waren trouwens slechts twee aquarellen bij de eindselectie. Je merkt dus dat aquarellen ook hier nog altijd geassocieerd worden met iets dat ouderwets is. Misschien is er daar wel iets van aan want als je grote tentoonstellingen van aquarellen in Namen of Antwerpen bezoekt, dan kom je daar van die heel realistische werkjes tegen waarvan je denkt, waar halen ze het. Zoiets schilder je toch niet meer vandaag. Ik wil iets vernieuwends zien, en dat is er gelukkig wel. Als je het aquarelleren wil promoten moet je toch met iets nieuws afkomen. Anderzijds zit je natuurlijk vast aan je materiaal, de mogelijkheden zijn in zekere zin beperkt.

Ik volg wel master classes bij Rainier Boidin, een bekend kunstschilder, erg vernieuwend in zijn aquarellen. Ook bij Wen Ming Xin en Victoria Prishedko. Bij Gerda Mentens zou ik ook nog wel eens een stage willen volgen. Ach, er is nog zoveel te leren.

Foto: Bart Madou

Artistieke toekomstplannen?

Voortkabbelen, gewoon rustig voortdoen.

Vera, wij danken je voor dit interview.

VERA CUVELIER

° Brugge 16-12-1947

Buskinslaan 18

8210 Loppem

vera.cuvelier@telenet.be

Gehuwd met Rudy Van Hulle, mama van Veerle, Hans en Jan. Oma van Wanne, Wart, Kaat, Lies, Noor, Senne...

Opleiding

Privélessen bij Fernand Thienpont, Rita Sabbe.

Master classes bij Rainier Boidin, bij Wenming Xin en bij Victoria Prischedko

Tentoonstellingen en prijzen

Tentoonstellingen in pARTcours 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 Zedelgem

Buren bij kunstenaars 2010 en 2011

Publieksprijs 55-plussers met verve Blankenberge, 2012

Anekdote uit Cuba, door Vera Cuvelier

Muziek, dans, geschiedenis en natuurlijk kunst kom je in Cuba overal tegen. Gezien en meegebracht uit Cuba waar vrouwen hun mannetje proberen te staan!

Een Italiaans espresso koffiekannetje: zo eentje dat bestaat uit 2 delen: een bovenstuk en het onderstuk die je op elkaar moet schroeven. Heb zo'n kunstig koffiekannetje in papier maché meegebracht. De kunstenaar maakt ze omdat het deel uitmaakt van het dagelijkse leven in Cuba: iedere morgen maakt de vrouw zo'n kannetje koffie klaar. Ze maakt drie soorten kannen: het bovenste gebogen: de vrouw maakt reeds heel haar leven koffie voor iedereen. Het bovenste deel rechtop: de vrouw zet koffie voor haar man... Het bovenste deel fier achterover: de vrouw tegen haar man: heb je zin in koffie? Maak ze dan maar zelf !

Ik heb er maar één mee: raad eens ...

Geëngageerde kunst of niet?

Haar website : www.yami-martinez-trinidad.com

Foto: Vera Cuvelier

Mysterieus

Publieksprijs “55-plussers met verve”, Blankenberge, 2012

Foto: Vera Cuvelier

Foto: Vera Cuvelier

Foto: Vera Cuvelier

De eerste zin

door Roland Ranson

Wit zand

*'Hoewel het eind van het regenseizoen nog niet officieel was aangekondigd, straalde de zon zonder voorbehoud vanuit een strakblauwe hemel op de wereld neer.'*¹

Je leest zo'n eerste zin en je weet plots niet meer waar je het hebt. Die oneindig aanslepende, vervelend aanklampende rotwintert wil maar niet oprassen; weken al worden we geterroriseerd door massa's witte bagger; gladde wegen en stilstaand openbaar vervoer zorgen voor een aanmerkelijke verdieping van de heersende crises, zeker op economisch maar niet minder op moreel vlak. Christelijke werknemers worden door hun 'leiders' als slaven op de vrije markt verkocht. Kortom, het duister jaargetijde maakt het ons nog eens duidelijk: *l'enfer c'est les autres!*

En dan die zin, die fata morgana bij heldere hemel. Die sprankel hoop in donkere tijden, die toch ooit eens moeten eindigen. Zou het hier ook lukken? Zouden we nog vóór 21 maart af zijn van alle winterse kankers, van mest en mist, van vuile regen, van kille dauw en damp van vuns, onpeilbaar slijk en ondoorwaadbare wegen, om het eens met de dichter de Génestet te zeggen?

Als ter doodveroordeelden met de strop al om de hals klampen wij ons vast aan dit minuscule strohalmpje hoop. Wij bevestigen bovenstaande 'Japanse' zin, passen die toe op, en aan aan onze Arctische toestanden en verkondigen: vanaf nu is de winter 'endgültig vorüber'.

En wat doe je dan? Je staart met mistige blik naar het scherm van je pc. Terwijl de endorfines plots vrolijk huishouden in je hersenen, maakt zich een immense euforie van je persoontje meester en zonder dat je het beseft kom je op een lastminuteboekingsite terecht. Voordat je er maar enigszins erg in hebt, heb je geklikt en zit je vast aan een verblijf van vier nachten aan de Côte d'Opale. Ooit, zo'n dikke halve eeuw geleden heb je tijdens een schoolreisje (toen nog een immense onderneming naar het einde van de we-

¹ Haruki Murakami, 1q84, Boek 2, Atlas Amsterdam/Antwerpen, 382 blz.

reld) kennismemaakt met Cap Griz Nez en Cap Blanc Nez. Nu, vandaag, in het digitale tijdperk van hst's, jumbojets en ruimteveren is dat met een bescheiden Skoda maar een goed uurtje rijden.

En dan daag je op aan die ooit Vlaamse kust terwijl de zon zonder voorbehoud neerstraalt vanuit een strakblauwe hemel op de baai van Wissant. En in het hotelletje is plots alle ellende vergeten en gedenken we Samuel Taylor Coleridge met '(...) We could hear / At silent noon, and eve, and early morn, / The sea's faint murmur'.

Toen we pas thuis waren werden we alweer overrompeld door een laatste(?) winteroffensief, maar dat kon ons echt geen donder meer schelen.

Elsenspingsels

De Doos

door Els Vermeir

Hij was een excentriekeling, een in zichzelf gekeerde eenzaat. Of althans, dat was de indruk die hij had nagelaten toen ik toevallig samen met hem een lezing had bijgewoond.

Ik had hem toen al eerder gezien, hij was een dorpsgenoot van me, en dat was ook de reden waarom ik tijdens de lunchpauze een gesprek had proberen aanknopen. Veel meer dan dat hij Norbert heette, weduwnaar was en op een overheidsdienst werkte, was ik daarbij niet wijzer geworden. Omdat mijn vragen ternauwernood beantwoord werden –of omdat mijn inspiratie uitgeput raakte– had ik het uiteindelijk opgegeven, en had ik me tot een spraakzamere buur gewend.

Maar Norbert bleef – bijna letterlijk – mijn pad kruisen. Er ging haast geen week voorbij of hij fietste – want hij bleek een fervent fietser – me wel ergens voorbij. Op zich niet zo verwonderlijk natuurlijk, als dorpsgenoten. Maar wat me daarbij opviel, was dat hij steeds vergezeld was van dezelfde, zwarte, kartonnen doos. Of hij nu noord of zuid, van of naar de stad fietste, in maatpak of in sportkledij, de kartonnen doos bleef als trouwe constante onder zijn snelbinder zitten.

Eens zoiets je is opgevallen, gaat het je stilaan intrigeren. Je begint je af te vragen wat er in godsnaam in die doos zou zitten. Boodschappen? Boeken? Duiven of konijnen?

Het frustrerende aan de doos was, dat ze niets van haar inhoud prijsgaf, noch voorzien was van teksten of labels die enig licht konden werpen op het goed bewaarde geheim. Qua afmetingen was de doos zo standaard als maar kon zijn, een echte twaalf-in-een-doos, zoals je er aan de ingang van de supermarkt doorgaans een ganse stapel vindt. Afgezien dan van het feit dat dit exemplaar dus egaal zwart was.

De gedachte dat hij er de as van zijn overleden echtgenote in meezeulde, had ik meteen verworpen. Hoe corpulent of rijzig de dierbare overledene ook moge geweest zijn, de doos was net iets te groot om een urne van welke omvang ook te herbergen. Aan de andere kant bracht een overdosis aan politieseries en misdaadromans me wel eens aan het fantaseren over het feit dat hij misschien wel een seriemoordenaar kon zijn, die zijn slachtoffers in mootjes en "doosgewijs" vertransporteerde. Maar ik geef toe dat dit zelfs voor mij wat vergezocht leek.

Hoe dan ook, zo kwam het dat ik op zekere dag met de wagen aan een kruispunt kwam, waar ik alweer Norbert-met-de-doo's passeerde. Mijn nieuwsgierigheid had intussen al een zekere graad van pathologie bereikt, en terwijl ik rechts de straat indraaide, bleef ik gefocust op het zwarte onding. Er volgde een klap en de volgende ogenblikken beleefde ik als in een soort trance. Terwijl van overal mensen toesnelden en in de verte het geluid van loeiende sirenes aanzwol, had ik enkel oog voor de gedeukte, half verscheurde, maar vooral LEGE doos.

Om een lang verhaal kort te maken: er volgde een proces –waarbij ik wijselijk zweeg over de vermaledijde doos. Door mijn blanco strafblad en het feit dat ik al dertig jaar lang tot de favoriete klanten van mijn ongevallenverzekering behoorde, kwam ik er vanaf met een voorwaardelijke straf en het intrekken van mijn rijbewijs. "Maar," besloot de rechter aan het eind van haar betoog, "opdat u nooit zou vergeten welke leegte u veroorzaakt heeft bij de familie van het slachtoffer," (want Norbert bleek niet alleen weduwnaar te zijn, maar ook vader van drie kinderen) "verplicht ik u voortaan een symbolische last mee te dragen." Ze richtte zich met een hoofdknik tot één van de bewakingsagenten, die even voorover boog om iets op te rapen. Hij kwam naar me toe en overhandigde me, tot mijn grote consternatie, een fonkelnieuwe, lege, zwarte kartonnen doos.

Verwilderd

door Staf de Wilde

Identiteit van Paul Verhaeghe

Ik ben nog maar tot aan bladzijde 63 in een boek van 245, wat betekent dat ik ongeveer één vierde heb gelezen. Toch kan ik het niet laten nu reeds enkele bedenkingen te formuleren.

Professor psychoanalyse Verhaeghe omschrijft identiteit als de wisselwerking tussen identificatie met onze ouders (via spiegelneuronen) en separatie (de drang naar zelfstandigheid). En de identificatie houdt in dat we normen en waarden overnemen, identiteit is dus steeds ethisch geladen.

Ik vind dat de professor nogal summier te werk gaat, wellicht omdat hij niet te breedvoerig wil zijn. Wat een kind immers kopieert van zijn ouders zijn in de eerste plaats de gedragingen die inderdaad morele implicaties hebben.

Een negatief voorbeeld: een kind van een vader met 'losse handjes' zal het later erg moeilijk hebben om zijn eigen kinderen niet te slaan. Terwijl de separatie juist het omgekeerde tot gevolg kan hebben: de weigering om zelf geweld te gebruiken.

Belangrijker is echter het feit dat de term 'ouders' te eng is, beter is het te spreken van 'opvoeders' in de ruimste zin. Een opgroeiend kind zal zich immers ook identificeren met een leeftijdsgenoot met leiderscapaciteiten, met leerkrachten en leiders in een jeugdbeweging en met volwassenen in het algemeen – zoals sport- en popvedetten.

Ik verbind hier twee essentiële conclusies aan: de verantwoordelijkheid van de opvoeders en van de ouders in het bijzonder om tot normen en waarden te komen. Het is een zaak van 'woorden wekken en voorbeelden strekken'. Wat voorgeleefd wordt, lijkt me vele malen belangrijker dan wat alleen maar gezegd wordt. Denk aan het gezegde: 'luister naar mijn woorden maar kijk niet naar mijn daden.'

Ten tweede is er de beperkte rol van het onderwijs. Al te dikwijls wordt er bij problemen met de jeugd verwezen naar de taak van de scholen: die moeten remediëren wat de ouders hebben vernoeid. Door te streng te zijn of omgekeerd door te laks te zijn en geen eisen meer te stellen.

Deze overweging brengt me bij het probleem van de kansarme gezinnen en de gezinnen van 'nieuwe Belgen'. Daar is zonder twijfel een gezagsdeficiet aanwezig: de vader heeft zijn natuurlijke gezag verloren omdat hij vanwege een langdurige werkloosheid geen prestige meer heeft, en de moeder is pas ingevoerd of te

weinig ontwikkeld om haar kinderen te kunnen opvolgen. Deze gezinnen moeten ondersteund of begeleid worden bij de opvoeding. Dit lijkt me een noodzakelijke investering die wel eens erg rendabel zou kunnen blijken, op twee manieren: de schoolloopbaan van de kinderen zou meer een succesverhaal kunnen worden en de jeugdcriminaliteit zal verminderen.

Steeds vaker lezen we berichten over busconducteurs die in elkaar worden geslagen, ik denk dat zoiets vooral te maken heeft met het niet aanvaarden van gezag, zeker niet als de gezagspersoon een uniform draagt. En deze weigering om gezag te aanvaarden begint in het huisgezin: zoiets leer je niet op school, maar thuis.

Het is een kwaal van deze tijd en de patiënt is het hele gezin: dat is mijn vaste overtuiging.

Daarom moet men onderzoeken wat er binnen het gezin allemaal misloopt alvorens te denken aan een hervorming van het onderwijs of een herwerken van de schoolprogramma's.

Ik sluit dat laatste niet uit: de school moet afwerken wat de ouders begonnen zijn, maar als er geen begin is gemaakt met identificatie in de betekenis van normenoverdracht dan stuit de school op een muur.

Concreet voorbeeld is het spijbelgedrag: scholen kunnen een controlesysteem ontwikkelen en bij elke verdachte afwezigheid de ouders contacteren maar als die ouders vervolgens 'een briefje' produceren dan sta je als school machteloos.

Identiteit is ethisch, schrijft Verhaeghe, dus moeten we ons afvragen wat er aan ethiek in de jongeren aanwezig en werkzaam is en van wie die ethiek afkomstig is. Soms komt die uit de 'peer group' en die groep kan dan een straatbende zijn.

Anders gezegd: dit is een stimulerend boek, vlot geschreven, dat ik iedereen kan aanbevelen.

de haan 21 sep. 12

Identiteit van Paul Verhaeghe, vervolg

In het eerste deel van zijn boek legde professor Verhaeghe uit hoe een identiteit altijd een ethische component heeft, een set van normen en waarden. En die hangt af van het grote verhaal dat in een gemeenschap wordt verteld. Vandaag is dat volgens hem het neoliberale verhaal dat de maakbaarheid van de mens vertaald heeft als 'gij moet het maken'. Je moet succes hebben. Zo is het leven een competitie geworden waarbij de andere ervaren wordt

als een concurrent die men moet bekampen. Gedaan dus met de solidariteit.

Het goede gedrag moet meetbaar zijn: 'meten is weten'. Dit heeft geleid tot de outputfinanciering in ons hoger onderwijs: docenten worden geëvalueerd volgens het aantal publicaties in gerenommeerde vaktijdschriften. Of ze ook goeie lesgevers zijn, of ze deelnemen aan het openbaar debat is van geen tel meer.

In andere bedrijven krijg je de functioneringsgesprekken of 'assessments' die weinig aandacht besteden aan het welbevinden van het personeelslid. Mensen worden gemotiveerd door extrinsieke stimuli (zoals bonussen) en niet meer door intrinsieke zoals autonomie of zelfbepaling, creativiteit, vakmanschap en groepsgevoel. Verhaeghe verwijst naar onderzoek dat aantoonde dat extrinsieke stimuli vanaf een bepaald niveau er niet meer in slagen om iemand beter te doen functioneren. De intrinsieke doen dit altijd omdat ze zorgen voor meer betrokkenheid bij het bedrijf zodat het personeel zich mee verantwoordelijk gaat voelen.

De professor hekelt het verdwijnen van een tastbare en identificeerbare autoriteit wiens gezag zou geïnterioriseerd moeten zijn. In plaats daarvan is een anonieme, niet meer te vatten autoriteit gekomen zoals 'de markten' of de aandeelhouders.

De race naar succes of het neoliberale model is ziekmakend en leidt tot ziekelijk gedrag zoals het pesten. Met een knipoog naar Freuds 'onbehagen in de cultuur' ziet Verhaeghe in het pestgedrag een afreageren van het eigen onbehagen op de minst weerbare in de concurrentiestrijd. Dit lijkt me een interessante gedachte omdat hieruit volgt dat men bij pestgedrag op het werk of in de school altijd moet kijken hoe de sfeer daar is: het pesten is een indicatie dat er wat fout loopt. Wat betekent dat een louter repressieve aanpak niet zal helpen: heel de organisatie van de arbeid zal gecorrigeerd moeten worden. Met een bijzondere aandacht juist voor de autonomie en het groepsgevoel.

In zijn laatste hoofdstuk noteert Verhaeghe dat er gretig geklaagd wordt over 'het systeem', maar dat 'systeem' zijn wij zelf. Hij geeft als voorbeeld de uitbuiting van landbouwers en telers door bepaalde ketens als Aldi en Lidl die hun leveranciers het mes op de keel zetten.

Wel, het is onze zucht naar koopjes die zo'n beleid mogelijk maakt. Het principe dat er een fair loon moet uitbetaald worden voor faire producten wordt door onszelf in de wind geslagen.

In plaats van consument moeten we opnieuw meer burger worden, een burger die zich medeverantwoordelijk weet voor de anderen en voor het geheel. Anders gezegd: de professor pleit voor het herstel van de solidariteit.

Ten slotte geeft hij aan dat elke samenleving ziekmakend en gezondmakend is omdat de normen van ziek en gezond verschillen van model tot model. Wie als ziek wordt beschouwd in het concurrentiemodel kan juist bijzonder gezond zijn in het solidariteitsmodel.

Het zal iedereen duidelijk zijn aan welk model deze psychoanalytici zijn voorkeur geeft.

Eén punt van kritiek: Verhaeghe stelt dat de identiteit wordt opgebouwd door identificatie en separatie. De opvoeding neemt de waardeset van zijn opvoeders (de ouders) over of zet zich ertegen af. Maar hoe die separatie precies werkt, legt hij niet uit. Volgens mij gebeurt het doordat de opvoeding zich identificeert met alternatieve waardesets die worden aangereikt door andere opvoeders zoals de 'peer group', de media, de computergames...Om het te zeggen met de filosoof Ivan Illich: iedereen is een opvoeder. Vroeger had je er een drietal: de ouders, de school en de kerk en die waren twee handen op één buik. Vandaag zijn er verscheidene die elkaar wel eens tegenspreken wat de taak van de ouders juist zo moeilijk maakt: hun gezag wordt ondermijnd door de alternatieve voorbeelden. De opvoedkundige wereld heeft zijn uniformiteit verloren en is pluriform geworden met tegenspraak en verdeeldheid. Welk gezag zal primieren kun je bij voorbaat niet meer zeggen en deze onzekerheid bepaalt de moeilijkheidsgraad van het opvoeden in deze tijd.

Enkele citaten:

'Wie mislukt heeft dat aan zichzelf te wijten, is bijgevolg een zwakke persoonlijkheid en vaak genoeg nog een profiteur ook (...) Schorem (...) te lui of te dom om iets aan hun eigen situatie te veranderen' (blz. 81)

'De nieuwste mutatie van het sociaaldarwinisme heet neoliberalisme, en in plaats van de natuur willen zij vooral "de markt" onder-tussen zijn gang laten gaan. De achterliggende redenering blijft onveranderd, en wordt nog meer met cijfers en tabellen bewezen' (blz. 82)

'Een ziekenhuis heet plotseling een "zorgbedrijf", de universiteit wordt omgedoopt tot een "kennisbedrijf" waar de arbeiders-onderzoekers zoveel mogelijk moeten produceren.(...) De inhoud is minder belangrijk dan de vraag of een bepaalde prestatie of activiteit "meetelt" of niet.' (blz. 139)

'Het doel van psychotherapie is heel sterk aan het opschuiven in de richting van verplichte sociale aanpassing – disciplineren is zelfs een betere benaming' (blz. 180)

'Wij leven in een zeer dwingende maatschappij waarin de autoriteit zoek is.' (blz. 216)

'Het opleggen van solidariteit via een rationeel onderbouwd pleidooi zal niet werken, en in het licht van de huidige ego-cultus kan verandering het best haar vertrekpunt vinden in bezorgdheid om het eigen welzijn. Dit is de klassiek Griekse *epimeleia*, de zorg voor zichzelf (...) wat voelt er goed aan, voor mij?' (blz. 238)

de haan 5 okt. 12

Waarheid & herinnering

"Historium" Brugge

door Johan Debruyne

Foto: Johan Debruyne

Je wil het jaar op een mooie, boeiende en verrijkende manier afsluiten in je eigenste stad en dan is het weer van dat.

Heb ik het goed wanneer ik me meen te herinneren dat er in de Brugse stede niet zo lang geleden

steen en been werd geklaagd over het... zootje toeristen dat de stad aan het inpalmen was?

In avant-première werden er toen zowaar "Lippenske's" gedaan, want ik moest onwillekeurig denken aan de man die de zgn. frigo-box-toeristen koste wat het kost uit zijn mondaine badstad wilde houden. Hij kreeg er ondertussen wel fietsende juwelendieven voor in de plaats.

In Brugge wilde men dus af van de overdaad aan op straat, bordessen en raamkozijnen frietetende bezoekers. Er vloog er zelfs eens eentje buiten toen hij zich – van geen kwaad bewust – met zijn puntzakje aardappelstaafjes (maar wat wil je, in een stad met een heus FRIETMUSEUM?) een van de vele banale tentoonstellingen in de hallen was binnengestapt. Schande! klonk het alom. In de stede en al zeker in de "betere" boetieks had zowat iedereen

het erover: frieten eten, blik zuipen, het zootje achteloos op straat gooien en weg wezen. En wij maar belastingen betalen en peperdure terrassen opbouwen en dan nog eens afbreken ook! Neem het van me aan, meneer, het toerisme in Brugge boert flink achteruit!

Wat Brugge nodig had en heeft waren "cultuurtoeristen", "meerwaardezoekers" die hier een ferme wijle toefden, musea bezochten, shopten en overnachtten. Lieden die hier tenminste een hoop centen achterlieten, in plaats van rotzooi.

Ik had enigszins begrip voor dat commercantengejeremieer. Nu hebben wij Bruggelingen nog makkelijk praten: we kunnen er gratis in, in onze musea. Als ze open zijn weliswaar. Maar mijn niet te stelpen passie voor beeldende kunst drijft me met regelmaat naar andere oorden en musea. En ook daar kan ik – als criticus – gratis binnen. Kleine nuance, mijn jaarlijkse journalistenpas is verre van gratis, maar toch. Maar daar bovenop komen nog het treinticket en de catalogus (want vernissages en het bijhorend gezeik en gedoe mijid ik als de pest) en dan ben ik als middenklasser verdomme wat blij als ik ergens een enigszins stemmig frietkot weet te vinden.

En hoe lossen ze dat probleem in Brugge nu eindelijk op? Wel, het blijft aanmodderen. Een beetje zoals de akker waarop Club en Cercle moeten proberen te voetballen. Ze hebben iets uitgevonden dat "Historium" heet en waar de bezoeker de stad in amper... een halfuur kan zien zoals hij in de middeleeuwen moet zijn geweest. Wat zei ik? Zien? Nee, alle zintuigen zouden worden aangesproken. Je wordt teruggekataapulteerd naar het Brugge van 1435 waarbij je het verleden ook nog eens ruikt, voelt en proeft! Als klap op de vuurpijl beleef je ondertussen nog eens een meeslepend liefdesverhaal! Als dat geen uitdaging is: een half uur genieten met alle zintuigen, nog wat frieten, mayonaise, een blik en wegwezen.

Met lovende, wellicht gekochte recensies van kritiekloze perscollega's ben ik op de Grote Brugse Markt het fameuze Historium binnengestapt.

Ik was voor een keer niet alleen. Ik had een vriend meegenomen. Ja, die heb ik. Een écht positieve Bruggeling. Ik had al eens lang in mijn dooie eentje voor de ingang staan dralen. Tot 1789 was dit gebouw Waterhalle geweest. Begin 20ste eeuw is er dan – wat dacht u? - neogotiek in de plaats gekomen, vervolgens was de gouverneur er aan de slag, later werden het bureaus en vandaag deze nieuwe sensatie.

Ik had van ver de grote groene "I" (Info) op de "historische" gevel gezien. Een neontje zou daar niet misstaan, dacht ik. Ik had het

werk van Jan van Munster uit Zeeland in gedachten. De neonman die in 1999 her en der in de stede blauwe IK-jes had bevestigd. Er hing er toen o.a. eentje aan De Biekorf-bieb, en aan een boogbruggetje... Heerlijk vond ik dat. Het was het Gezelle-jaar en toen mocht dat even. Moet altijd kunnen, vind ik, wat neon in deze duifgrijze stad.

Ik wilde binnengaan, maar rechts keek ik door een grote poort en zag bijna niets dan een groene muur met reclame voor een bankinstelling. En een geldautomaat. Heel subtiel... Welkom! Mijn maag keerde. En ik terug naar huis. Ik zou een volgende keer wel de 11 euro dokken voor deze 30 minuten middeleeuwse Brugse sensatie. De artikels waren unaniem lovend, maar wat vrienden en kennissen me ondertussen vertelden was totaal andere koek.

Samen stapten we binnen. Fraai gebouw. En die rode flard boven de entree? Ah, dat was de kapmantel van het modelletje van Jan Van Eyck.. Hoe kon ik zo stom zijn? Alles is er heel mooi gedaan. Nogal wat fakewanden, maar... we zeuren niet. Je scant je toegangsticket, je wacht en dan mag je binnen. Met z'n 24. Meteen een (middeleeuws?)wolkje. Een niemendalletje. Kan tellen ter kennismaking... Ik was meteen in de sfeer.

Vervolgens kom je in diverse kamers of ruimtes waarin de middeleeuwen worden nagebootst. Bijna steevast schuift iets open en volgt weer een fragment van een futiel verhaaltje. Bekende acteurs. Maar acteren doen ze nauwelijks of althans schabouwelijk slecht. Het verhaal draait rond het schilderij "De Madonna met kanunnik Joris Van der Paele". Die jonge rosse actrice (hier heet ze Anna) wordt verliefd op Jacob. Ik heb haar op tv veel betere dingen weten doen. In "Quiz me Quick" onlangs nog bijvoorbeeld. Ook een soort papegaai speelt een hoofdrol.

Ik krijg plaatsvervangende schaamte, want er zijn 22 Fransen in de buurt en mijn Frans is niet zo slecht. Maar hun blikken alleen verklappen: we worden hier bij den buk gezet. Ik zelf voel me soms een beetje als een kind in een spookhuis op de foor. Maar als kind voelde ik me daar gelukkig en vol verwachting.

De beste acteur vind ik een... pop. De kanunnik. De oude man dommelt een paar keer in, terwijl ze hem op het doek vereeuwigen.

Het spektakel is zo voorbij en het Duvelorium wacht. De smaak! Ik bestel een Brugse Zot. Mooi gebouw, denk ik weer. De rest ben ik al helemaal vergeten, zo prangend was het. Heb jij zeep geroken? Mijn vriend vraagt het in alle ernst. Bij die badkuip?

Vanuit het Duvelorium kijken we uit op de Grote Markt. We kunnen tussen de houten kerstkramen kijken. Zien er nu ook nog de rotzooi liggen en staan. De vuilnisbakken. Zum kotzen. Ik denk aan

het gedoe rond de terrassen op de Markt. En wat met de rotzooi bij Toyo Ito's paviljoen? Hadden we – nog tot vorige week – geen geld verkwanseld aan overbodig brons en marmer (om maar te zwijgen van tentoonstellingen voor vriendjes) – dan was er al lang geld genoeg om Ito in ere te herstellen. En, terloops, kan iemand eens een boeiend verhaal schrijven voor dat Historium?

Johan Debruyne, 29 december 2012

Paul Verhaeghe houdt 3de Thomas Mann-lezing

***Over identiteit en
neoliberale
waan***

***Inleiding door
Dr. Marc Calmeyn,
psychiater***

***21 april 2013
om 10.30 u.***

***GC Groene Meer-
sen Stadionlaan 50
Zedelgem***

***8 € / 6 €
Aperitief inbegrepen***

3 gedichten van Patrick Vanhaelemeesch

LENTELIED

Een hoogstammer in mijn tuin
ontwaakt verrukt,
schiet lukraak uit zijn kruin
op met de zon.
In lichte wonden
stolt groen geweld.

Ik hou hout vast
te weinig aan zijn stut,
boom eenzelvig door,
sta in de grond
op versplinteren
tot in de nerf.

Niet langer,
nu vertakt geluk
mij wakker schudt.

Hooggestemd zit lente,
een eerste zwaluw
ongevraagd
op een verraste twijg!

ONTHOUDEN IS NOOIT

Onthouden is nooit
mijn sterkste kant gebleken,
niet aan de lessenaars,
niet in ons bed.

Reken maar, zucht een gebaar
dat mij ontwapent;
pak maar je dieven in,
deel plussen tot minnen.

Rond haar spaarbekken,
in weerwil van de gulden snede,
leg ik mijn axioma
in een handomdraai.

Weck me niet
helemaal ontvleesd,
je mag me
levend willen.

OMHELZING

Strek je vijf zinnen
uit in ons alfa-bed.
Ik, Romeo, wil je onverlet
met haar en huid beminnen.

Ontleed de honger in mijn papillen,
wees het hart op mijn tong.
Ik breek uit mijn cocon
en maak van ons rebellen.

Laat me je verlangen spellen
doortastend onderhuids.
Ik tel tersluiks
de poriën op je billen.

Leer mij de syntaxis
van het minnen,
je parfum ontginnen
in vertraagde reflex.

Jij zingt; de woorden zuchten.
Ik vertaal per vers.
Ik stotter en wil vluchten.
Jij kust mij stom, prinses.

Jij kijkt, zo ongezien
je warme blik!
Wat moet ik
met mijn berijmde ziel?

Jij uitgeslapen metafoor
van Omega.
Ik – voor en na –
ongeneeslijke carnivoor.

Doktor Faustus van Thomas Mann (deel 1)

door Roland Ranson

In januari 1947 rondt Thomas Mann in Californië Doktor Faustus af, zijn roman over 'het leven van de Duitse toondichter Adrian Leverkühn, verteld door een vriend' zoals het in de ondertitel luidt. Het was de bedoeling van Thomas Mann met deze toch wel ambitieuze roman om in de spiegel van de levensloop van een componist het rampzalige lot van Duitsland te beschrijven en erover te reflecteren. Het moest dus naast een kunstenaarsroman (zoals bv. Der Tod in Venedig) bovenal een roman over Duitsland worden.

Het boek werd, toen het verscheen in de zomer van 1947, overwegend vol ontzag begroet. Men wist het te waarderen dat aan de schrikwekkende geschiedenis van nazi-Duitsland zo'n verheven uitleg werd gegeven. De statistieken waren inmiddels wel voor iedereen duidelijk geworden: 55 miljoen oorlogsslachtoffers waarvan 25 miljoen burgers, 15 miljoen zgn. 'non-personen' in de concentratiekampen, waarvan 6 miljoen Joden, meer dan 10 miljoen mensen op de vlucht, 5 miljoen huizen verwoest of zwaar beschadigd. Dat waren dus de naakte cijfers. En hier verscheen nu een boek met een 'zeer verheven interpretatie van de rauwe gebeurtenissen'. Thomas Mann heeft die bedoeling altijd afgewezen, maar in feite komt de roman daar wel op neer, Thomas Mann probeert de vreselijke feiten op een verheven manier te duiden; hij gaat ervan uit dat een exces van de romantische (Duitse) geest leidde tot politieke misdadigheid. Hij probeert de interpretatie van die misdadigheid op een hoger plan te tillen, een 'hogere' interpretatie ervan te geven dan ze eigenlijk verdient. Daardoor komen die feiten zelf op een hoger niveau te staan; ze krijgen door die interpretatie meer eer dan hun toekomst.

Daar kom ik later op terug. Laat ons nu eerst eens het verhaal van dichterbij bekijken.

Inhoud

In De roman blikt Serenus Zeitblom terug op het leven van zijn vriend de komponist Adrian Leverkühn. Hij begint aan die biografie op 23 mei 1943 - dat is dezelfde dag waarop Thomas Mann zijn roman begint te schrijven - en doorspekt de tekst met commentaar op de gebeurtenissen tijdens de oorlogsjaren 1943 tot 1945. (U moet hier voor ogen houden dat in 1943 - na Stalingrad - de krijgskansen begonnen te keren en dat wie zich goed informeerde

toen al, in real time dus, moest doorhebben dat Duitsland de oorlog zou verliezen).

Door een fictieve biografie te verbinden met het reële tijdsgebeuren trekt Thomas Mann een parallel tussen het lot van Leverkühn en dat van Duitsland. Ik kom daar zoals gezegd verder uitgebreid op terug.

Adrian Leverkühn wordt in 1885 op de hoeve Buchel in de buurt van Kaisersaschern geboren. Hij heeft een broer en een zus, Georg en Ursula met wie hij een leuke maar toch afstandelijke verhouding heeft. Zijn moeder, Elsebeth, is een bescheiden vrouw. Adrian doet zijn eerste muzikale ervaringen op, samen met zijn broer en zijn vriend Serenus bij Hanne, de stalmeid, die hen in het canon (meerstemmig) zingen onderricht.

Leverkühns vader houdt zich in zijn vrije tijd bezig zowel met natuurwetenschappen als met alchemistische experimenten. Zijn beide zonen worden onderwezen door een huisleraar.

Adrian is zo begaafd dat hij op z'n achtste al naar het gymnasium van Kaisersaschern aan de Saale moet. Kaisersaschern, een fictieve stad, vertoont gelijkenissen met Naumburg, het stadje waar Friedrich Nietzsche een groot deel van zijn jeugd doorbracht. Adrian logeert er bij zijn oom, een in de streek zeer bekende handelaar in muziekinstrumenten.

Naast zijn schoolopleiding krijgt Adrian Leverkühn pianoles van de organist Wendell Kretschmar die van nu af aan zijn muzikale mentor wordt en zal blijven. Kretschmar is ook bekend van zijn, helaas weinig bezochte, muzikale lezingen. De erg stotterende Wendell Kretschmar heeft een grote uitstraling. Hij geeft Adrian Leverkühn ook les in orgelspelen en compositieleer.

Na het gymnasium gaat Adrian Leverkühn geen muziek studeren - wat zeer in de lijn van de verwachtingen lag - maar theologie aan de universiteit van Halle a.d. Saale. Die studie breekt hij na korte tijd af om muziek te gaan studeren aan de universiteit van Leipzig, waar Kretschmar intussen docent geworden is. Daarnaast schrijft Adrian zich ook in voor het vak filosofie en behaalt in deze discipline zijn doctorsgraad.

Naast deze geestelijke ontwikkeling doorloopt Leverkühn tijdens zijn verblijf in Leipzig ook een innerlijke ontwikkeling. Vooral het contact met de prostituee Esmeralda die hij schijnbaar toevallig leert kennen, zorgt ervoor dat hij zich, zij het onbewust, steeds meer tot de duivel aangetrokken voelt. Om muzikale genialiteit te bereiken en vernieuwende of eigenlijk totaal nieuwe muziek te kunnen schrijven die de oude klassieke harmonie opblaast - denkt u hier even terug aan de lezing van Maarten Beirens - laat hij zich bewust door Esmeralda, ondanks haar uitdrukkelijke waarschu-

wing, toch met syfilis besmetten en sluit zo als het ware al een voorcontract met de duivel. (Wat het verband tussen syfilis en genialiteit betreft: syfilis staat hier voor het vergif van de duivel dat zorgt voor de roes en inspiratie).

Na het afronden van zijn studie trekt Adrian vooreerst voor negen maanden naar München en brengt daarna samen met zijn vriend Rüdiger Schildknapp bijna twee jaar door in Italië, met name in Rome en in het dorpje Palestrina, in de buurt van Rome. Hier vindt de ontmoeting en het gesprek met de duivel plaats – als koortsfantasie of reëel, dat blijft open. Heel hoofdstuk XXV, het geografische midden van de roman, is daaraan gewijd. Adrian Leverkühn moet zijn ziel aan de duivel nalaten en afzien van elke liefde, in zoverre die warmte schenkt. Daarvoor in ruil valt hem 24 jaar lang die genialiteit te beurt die hij nodig heeft om fundamenteel vernieuwende muzikale werken te creëren. En de duivel houdt woord. Leverkühn scheidt tot 1930 talrijke vernieuwende composities en zijn naam wordt, althans onder kenners, een begrip.

Na zijn terugkeer uit Italië vestigt Adrian Leverkühn zich voor de rest van zijn leven in Pfeiffering bij Garmisch, in een oude boerderij. Toch houdt hij contact met zijn vrienden en kennissen in München. Daar vinden in de woning van de graficus Sixtus Kridwiß regelmatig elitaire en cultuurkritische (heren)avonden plaats. (er wordt bv. gediscussieerd over de filosofie van Georges Sorel, dat is een filosofie die het gebruik van geweld verdedigt en die zowel marxisten als fascistten inspireert.) Ook Serenus Zeitblom neemt hieraan deel, hoewel het mensverachtende en antidemocratische estheticisme dat daar gepredikt wordt hem afschrikt. Bovendien vindt hij de meeste deelnemers omwille van hun onmenselijke arrogantie en racistische zelfgenoegzaamheid uiterst onsympathiek. Toch wil hij absoluut op de hoogte blijven van de kunsttheoretische opvattingen van die Kridwißkring. Die bevatten kritiek op de traditie en staan de vernietiging voor van de traditionele kunstvormen. Serenus meet dit alles te herkennen in de muzikale ideeën en ambities van zijn vriend Leverkühn.

Rudolf Scherdtfeger, een charmante concertviolist, slaagt erin met een bijna kleverige aanhankelijkheid Adrians afstandelijkheid en teruggetrokkenheid te overwinnen. Op zijn herhaaldelijk smeken en bedelen componeert Leverkühn voor hem een eigen vioolconcerto. De relatie wordt op een bepaald moment zelfs zo innig dat Scherdtfeger Adrian als enige met 'du' mag aanspreken, uiteraard naast Serenus Zeitblom. Maar Adrian moet zich van Rudolf losmaken als hij woord wil houden tegenover de duivel. Daarom ontwikkelt hij een schandelijk plan. Hij stuurt zijn vriend als huwelijksbemiddelaar naar een van hun gemeenschappelijke kennissen,

Marie Godeau, een jonge Frans-Zwitserse decorontwerpster. Hoe dat afloopt, vertel ik u dadelijk. Laten we hier enkel onthouden dat ene Ines Institoris daarin een belangrijke rol speelt.

Wanneer Adrians zuster Ursula ziek wordt, haalt hij haar jongste zoonkje, de vijfjarige Nepomuk (Nepo / Echo) bij zich in huis in Pfeiffing zodat die in de gezonde berglucht kan herstellen van de mazelen. Er ontstaat onmiddellijk niet alleen bij Leverkühn, maar in het hele dorp een sterke gehechtheid aan het schattige kind, van wie een bekoorlijkheid uitgaat als van een elfje. Hoewel Adrian voortdurend vreselijk veel moeite doet om zijn neefje niet té dichtbij te laten komen, lijkt zelfs deze kuise liefde de duivel te ver te gaan. Hij beschouwt de afspraak betreffende het verbod op liefde geschonden en ontnemt Adrian het kind.

In 1930 is Leverkühns termijn dan afgelopen en eist de hel zijn rechten op. Adrian Leverkühn heeft vrienden en kennissen uitgenodigd om hen zijn oratorium 'Dr. Fausti Weheklag' (De weeklacht van Doctor Faustus, de eerste volledige compositie in de twaalf-toonstechniek) voor te spelen. In een levensbiecht, voorafgaand aan het klavierspel, beschuldigt hij zichzelf van goddeloze hoogmoed, ontucht vol lust en achterbakse moord. Wanneer Adrian dan doodsbleek aan het klavier gaat zitten, stort hij al na de eerste dissonante akkoorden in en verliest het bewustzijn. Wanneer hij na een langdurige coma ontwaakt, herkent hij zijn vrienden niet meer. Zijn geestelijk leven is uitgedoofd, hij wordt in een psychiatrische kliniek opgenomen en na korte tijd wordt hij door zijn moeder thuis verzorgd. Hij brengt de resterende tien jaar van zijn leven door in een schemertoestand, in volledige zinsverbijstering.

In het volgende nummer wordt dieper ingegaan op een aantal belangrijke personages.

(wordt vervolgd)

Beleefd

door Bart Madou

1 x Chris Spatz, 100 x Praag

Is toeval wel altijd toevallig? Je zou er aan twijfelen als je Chris Spatz bezig hoort over de totstandkoming van haar reisgids 100x Praag. Een au-pairmeisje dat toevallig haar pad kruist, haar wensbriefje bij het graf van rabbi Löw, het horen van een Vlaams gesprekje in IKEA Praag, een gerateerde kamer en een chansonnier die toevallig aan haar tafeltje komt zitten aan de oever van de

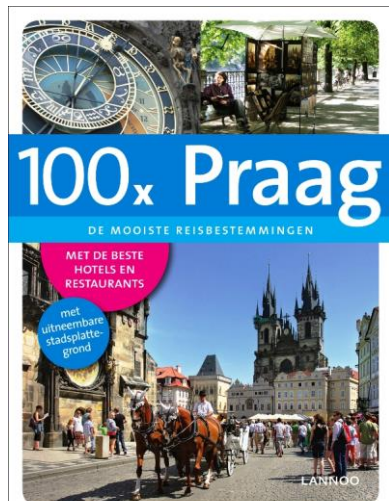
Foto: MC Devos

Moldau. Voeg daarbij het doorzettingsvermogen en de uitbundigheid van Chris Spatz en niet te vergeten haar gedreven stijl en oog voor detail, et voilà: 100x Praag.

Je zou na het lezen van de gids zowaar 100 dagen in Praag willen verblijven om elke dag één van de beschreven plekjes te bezoeken, of 200, want elk ervan wil je wel eens terug zien.

Het boekje zelf is rijk geïllustreerd en keurig ingedeeld volgens de belangrijkste wijken van de stad Staré Město, de Oude Stad, Nové Město, de Nieuwe stad, Malá Strana, de kleine zijde, Hradčany, de Burchtwijk Vyšehrad en andere Praagse wijken. Van elke wijk worden er een

tiental topics besproken, vaak minder bekende maar daarom niet minder interessante plaatsen. Neem nu het museumpje van de eenarmige fotograaf Josef Sudek of het Sint-Agnesklooster met zijn rijke middeleeuwse kunstverzameling. Of er is de merkwaardige villa van de beeldhouwer František Bílek met binnenin een al even merkwaardige muurbekleding en inhoud, het Strahovklooster met zijn prachtige bibliotheek of, aan de rand van de stad, de strakke lijnen van villa Müller van de architect Adolf Loos. Elk van de 100 plaatsen is verlucht met een treffende illustratie, en op het einde zijn er de kleine lettertjes die je allerlei praktische informatie geven: adres, toegangsprijs, openingstijden, dichtstbij gelegen bus-, tram- of metrostation. Behalve de verschillende wijken, wordt er ook nog iets verteld over enkele bezienswaardigheden aan de rand van de stad. Leuk is ook het gedeelte Praag in thema's (Bier en koffie, Boheemse keuken, Kafka's huizen, Praagse tuinen enz.). Op het einde zijn er nog een paar bladzijden gewijd aan

plaatsen in de omgeving van Praag: het getto van Terezin, het ossuarium van Sedlec of het verdwenen dorp Lidice, want uitgeroofd en met de grond gelijk gemaakt door de Nazi's als vergelding op de aanslag op Heydrich, toen Reichsprotektor van Bohemen. En tenslotte kun je met deze reisgids in de hand 9 voorgedrukte wandelingen doorheen Praag maken, en voor het geval je zou verdwalen, er is een gedetailleerde overzichtskaart van Praag en een handig kaartje met de metro- en tramlijnen als bijlage bijgevoegd.

Nog te vermelden dat er vooraan ook aandacht besteed is aan praktische informatie, hotels, restaurants, winkelen in Praag enz. en dit alles gedrukt op aangenaam bladerend glanzend papier in een handig formaat.

Chris Spatz stelde op 10 maart jl. haar boek voor in Loppem tijdens ons tweede cultuursalon van 2013.

Chris Rachel Spatz, 100x Praag, Lannoo 2013, 272 blz – € 17,99

Marguerite Yourcenar en de Vlaamse schilderkunst

Jammer, maar het zou onverantwoord geweest zijn de weergoden op die 21ste januari te trotseren. Niet uitgesteld, maar afgelast, aangezien de tentoonstelling haar laatste week inging.

Als compensatie een uittreksel uit een brief uit 1960 van Yourcenar aan Isabella Garcia Lorca, de zus van Federico, naar aanleiding van haar bezoek aan Voznar, het plaatsje waar de dichter in 1936 werd vermoord.

"Wat ik u vooral wilde schrijven, dat is dat ik bij het verlaten van de plek die ons was aangeduid (en deze overwegingen zijn ook geldig als ze maar bij benadering juist is) me heb omgedraaid om naar die kale bergen te kijken, naar die dorre grond, die paar jonge dennetjes die in de eenzaamheid krachtig opgroeiden, die grote loodrechte plooien van het ravijn waardoor vroeger de beekjes van de prehistorie moeten hebben gestroomd, de Sierra Nevada die zich in heel haar majesteit aan de horizon uitstrekte, en ik bedacht dat een dergelijke plek de marmeren en granieten prullaria van onze kerkhoven te schande zet, en dat we uw broer erom kunnen benijden zijn dood in dit landschap der eeuwigheid te zijn begonnen. Geloof ik u vooral niet dat ik door dit te schrijven probeer iets af te doen aan de gruwel van die voortijdige dood, noch aan de bijzonde-

re beklemming die men ontleent (of die ik tenminste zou ontleenen) aan de poging die scène te reconstrueren die zich hier op een moment van de tijd heeft afgespeeld en waarvan wij nooit alle details zullen weten. Maar het is zeker dat men zich voor een dichter geen mooier graf zou kunnen voorstellen."

Ik wandel door Theresienstadt

Het lied 'Ich wandre durch Theresienstad' (Ik zwerf door Theresienstadt) van Ilse Weber, bewoonster van het getto en later met haar zoontje vergast in Auschwitz, vormde als het ware de rode draad doorheen deze lezing, die bestond uit drie delen. Deel één probeerde (!) een beeld te scheppen van de dagelijkse levensomstandigheden in het kamp, waarbij de knagende honger en de angst om op een transportlijst terecht te komen een voortdurende obsessie waren. In deel twee kwamen we meer te weten over de fameuze uitvoeringen van Verdi's requiem, de opvoering van de kinderopera Brundibar van Krasa, de opname van een propagandafilm door Kurt Geron enzovoort. Tenslotte werd er nog kort ingegaan op kunstbeoefening in ander kampen en getto's, zo onder meer het vrouwenorkest van Auschwitz. Een boeiende en voor velen onbekende kijk op Theresienstadt.

Sophie Scholl

Sophie Scholl, de film. Een prent die even blijft nazinderen. Op het einde van die andere film 'Der Untergang, getuigt Traudl Junge, de toen nog levende secretaresse van Hitler : *"Ik heb lange tijd geloofd dat ik vrijuit ging, omdat ik als een onschuldig, wereldvreemd kind een rol gekregen heb in de gruwelijke barbarij van het nazisme. Tot ik op een dag een herdenkingsplaquette zag van Sophie Scholl, even oud als ik. Toen begreep ik dat jeugd en onvolwassenheid geen excuus vormen voor onnadenkendheid. Sophie was bereid om zonder compromissen alles te offeren wat ze had en was"*. Op 22 februari 1943 werd Sophie Scholl samen met haar broer Hans door de nazi's terechtgesteld.

Doktor Faustus

Roland Ranson heeft zijn lezing over Thomas Manns Doktor Faustus tot een heus essay verwerkt. Op blz. 34 leest u deel één, het vervolg komt in het zomernummer van Toverberg.

Te Beleven

door Bart Madou

Theresienstadt

Heeft u de lezing over Theresienstadt gemist? Geen nood, deze wordt hernomen voor het Davidsfonds van Veldegem *op 2 april 2013 om 20 u. in 't Lokaal, Lokaalstraat 9, Veldegem.*

3de Thomas Mann-lezing: Paul Verhaeghe over identiteit en de waanzin van het neoliberalisme.

Paul Verhaeghe, auteur van het veel (en ook in deze Toverberg) besproken boek 'Identiteit' is de gastspreker voor onze 3de Thomas Mann-lezing.

Paul Verhaeghe zal ingeleid worden door dr. Marc Calmeyn, psychiater. Zoals gebruikelijk wordt de lezing besloten met een receptie.

21 april 10.30 u. in GC Groene Meersen, Stadionlaan 55, Zedelgem

pARTcours 2103

De jaarlijks terugkerende kunstenroute van de gemeente Zedelgem en de jaarlijks deelname van leden van Het Beleefde Genot. Dit jaar kunt u ons ontmoeten in Ter Loo, gelegen naast het GLAZ, waar de hoofdtentoonstelling plaats vindt met telkens één werk van alle deelnemers. In Ter Loo maakt u kennis met de bekende artiesten van Het Beleefde Genot, maar ook drie nieuwe kunstenaars verlenen hun medewerking.

4 t.e.m. 12 mei, verschillende locaties, HBG in Ter Loo

Europa, ideeënrijk der Lage Landen

De grote humane ideeën, dát is de Europese cultuur. Dat is ook wat Thomas Mann van zijn leermeester Goethe heeft geleerd. George Steiner, een van onze grootste hedendaagse Europese humanisten begrijpt het Europese humanisme aldus: 'Liberal education directs us to the *dignitas* in the human person, to its homecoming to its better self'.

Filosoof Henk Vandaele, onder meer hoofdredacteur van De Uil van Minerva, het onvolprezen tijdschrift voor filosofie en de geschiede-

nis van de cultuur, neemt ons mee op een intense en diepzinnige reis doorheen Europa of het ideeënrijk der Lage Landen.

12 mei om 11 u in De Braambeier, Loppemsestraat 14A, Zedelgem

Bezoek aan Louvre-Lens

Op *zaterdag 15 juni 2013* brengen wij een bezoek aan het nieuwe museum van het Louvre in Lens. Details volgen in de maandbrief.

Een selectieve zelfbiografie van Z tot A

door Bart Madou

Elke trimester een stukje eigen biografie. In elke aflevering staat er één (ding)woord centraal, een woord dat mij ooit dierbaar was. Maar ook telkens de naam van drie kunstenaars: een auteur, een componist en een beeldend kunstenaar. Verder bespreek ik nog een locatie die mij in het verleden boeide. Allemaal volgens de letters van het alfabet, maar dan van Z tot A, dit maal de W.

W

Wolgalied

Mijn vader. Twee heilige momenten waren er waarop hij niet kon of mocht gestoord worden. Twee momenten die even plots uit het niets te voorschijn kwamen zoals plotselinge dingen wel vaker er plots, ineens, zonder aankondiging zijn. Twee momenten waarop de wereld stil stond. Niemand van het gezin mocht hem storen of ook maar een voorzichtig teken doen: de voetbaluitslagen en het Wolgalied. En dit is het verhaal.

Op een wellicht heuglijke dag hadden mijn ouders een nieuwe radio gekocht, een reusachtige doos met daarin, jawel een heuse pick-up, zo heette dat toen. Een opklapbaar deksel in gevlamd weet-ik-veel-wat voor hout, en daaronder, daarin een gesofisticeerd mechanisme met een draaitafel een beweegbare arm en de mogelijkheid om zeker 12 fonoplaten tegelijk op te leggen. Na elke gedraaide plaat zette die zichzelf af (soms heeft de evolutie achterwaartse neigingen), zwiepte de arm mechanisch terug en weer naar voor en tussenin net tijd genoeg om een plaat van de stapel te laten vallen, zodat we weer konden genieten van het volgende

muziekje. Dat alles aan 33-toeren per minuut, of 45 zoals bij het Wolgalied.

Maar eerst iets over de radio en zijn rituelen, die gepolijste bierkrat met een groen lichtje waarin een minuscuul gordijntje breed of smal werd al naargelang de ontvangst goed of slecht was. Korte golf, lange golf, meestal middengolf maar ook – nieuw en ongezien – frequentie modulatie, FM dus.

Op zondag, in de vroege namiddag Opera en Bel Canto met Etienne Van Neste en mijn moeder die meeschetterde (om het huis uit te lopen, zeg dat wel) en in de late namiddag dan de voetbaluitslagen. Silentium triplex. Mijn vader met zijn oor tegen de met gordijnstof bespannen luidspreker en dan de hele rimram van Eerste Klasse tot en met Bevordering D: behalve de Club en de Cercle, en Standard en Anderlecht, konden we ook vernemen hoe La Gantoise, White Star, Antwerp, Seraing, FC Luik, Thor Waterschei en Beringen het gedaan hadden. Dat was dus het voorspelbare eerste heilige moment. Minder voorspelbaar was het tweede, als plots uit die bruine met gouddraad overdekte luidspreker het Wolgalied uit de Zarewitsch van Franz Lehár weerklonk. Ho maar, of mijn half dove vader nu op de zolder aan het rommelen was, of prei in de tuin aan het steken of de konijnen aan het voeren, als die onvergetelijke eerste woorden '*Allein wieder allein*' uit het begin van het Wolgalied weerklonken, dan vloog hij naar dat radio-toestel, werd de geluidsknop, alle (huidige) geluidsnormen overtredend, hoger gezet en plakte mijn vader dus aan het toestel tot de laatste woorden '*Du hast im Himmel viel Engel bei dir! Schick doch einen davon auch zu mir*' over de tintelende golfjes van de Wolga uitstierven.

Bij de aankoop van de pick-up-radio werd er van bij het begin geïnvesteerd in die glimmende zwarte schijfjes, de fonoplaat, het waren er vijf. Twee 33-toerenplaten, de Grote Salamander (gele hoes met een sliert getekende mannetjes, waar ik als kind uren kon naar kijken) en Die Lustige Witwe van Franz Lehár (uittreksels uiteraard) en drie 45-toerenplaatjes: Die Csárdásfürstin van Emerich Kálmán, Der Vogelhändler van Carl Zeller en ja Der Zarewitsch van Franz Lehár met daarop het Wolgalied. Niet grijs maar zwart gedraaid.

Nu vijftig of zoveel jaar later heb ik nog eens de moeite gedaan een CD-tje met Der Zarewitsch op te leggen en even met de tekst mee te volgen. En noem mij nu sentimenteel of niet, maar die tekst heeft iets, zeker in die toonzetting, met trillende balalaika's op de achtergrond bij '*Hast du dort oben*' of het verwachtingsvolle tussenspel van de violen tussen '*Käfig* (kooitje) *drin*' en '*Es steht ein Soldat am Wolgastrand*'. Weet je wat? Ik kopieer even de tekst

van het lied hieronder (Wikipedia, hé, hé) en dan zeg je zelf maar of de tranen je in en uit de ogen gekomen zijn.

*Allein! wieder allein!
Einsam wie immer.
Vorüber rauscht die Jugendzeit
In langer, banger Einsamkeit.
Mein Herz ist schwer und trüb mein Sinn,
Ich sitz' im gold'nen Käfig drin.
Es steht ein Soldat am Wolgastrand,
Hält Wache für sein Vaterland.
In dunkler Nacht allein und fern,
Es leuchtet ihm kein Mond, kein Stern.
Regungslos die Steppe schweigt,
Eine Träne ihm ins Auge steigt:
Und er fühlt, wie's im Herzen frißt und nagt,
Wenn ein Mensch verlassen ist, und er klagt,
Und er fragt:
Hast du dort oben vergessen auch mich?
Es sehnt doch mein Herz nach Liebe sich.
Du hast im Himmel viel Engel bei dir!
Schick doch einen davon auch zu mir.*

Kwamen ook in aanmerking: Winterreise, Watou

Winterson

Jeanette, zij dus. Er zijn weinig schrijvers (m/v) met wie ik op zo'n eigenaardige manier kennis gemaakt heb, dan met Jeanette Winterson. Terwijl ik het nu overdenk vraag ik mijzelf af, hoeveel er echt is gebeurd is en hoeveel ik daarin verzin. Nochtans, veel langer dan vijftien jaar kan de kennismaking niet zijn. Om te beginnen arriveerde er op een dag een nieuwe, jonge collega die opviel door niet op te vallen (die lange flamingobenen had ik wel al vlug in de gaten, maar dat is een aangeboren misvorming van mij). Bleek – weken of maanden later – dat die collega niet alleen vreselijk belezen was, maar bovendien nog één en ander afwist van vooral hedendaagse Angelsaksische literatuur, waar ik zelf dus een leek in was. Aan de Fransen en de Duitsers had ik genoeg, al had

ik toen al het hele oeuvre van James Joyce achter de kiezen (behalve *Finnegan's Wake*, dit in het *Finnegan Wake*-ees geschreven nauwelijks vertaalbaar, nauwelijks leesbaar opus van de grote Ier, ik moet er dringend eens werk van maken). Die collega bleek trouwens ook nog twee diploma's op zak te hebben, waaronder eentje van Germaanse filologie. Wat komt zo iemand in godsnaam doen in een softwarebedrijf? Het is mij nog altijd een raadsel. En van het één komt het ander, het ander, in dit geval: wie, wat lees jij, ik zoal graag etcetera, etcetera. En op die wie kreeg ik verdorie geen antwoord, maar een zo vage omschrijving dat ik er niets mee aanvatten kon maar wel danig door geïntrigeerd was. Dezelfde dag (of de dag erna, opletten met mijn fantasie!) naar de Fnac, recht naar de afdeling Engelstalige literatuur. Al die auteurs van A tot W en daar totaal toevallig 'Oranges are not the only fruit'. Toevallig? Ja, echt hoor, een intrigerende titel, waar ik op het eerste gezicht niets mee kon doen, en juist daarom dus.

Terug op het werk. Winterson? Winterson! Sindsdien alles van dit godenkind gelezen wat er te lezen viel, in vertaling weliswaar. Nu een halve meter Wintersons in mijn bibliotheek, netjes tussen Thornton Wilder en Virginia Woolf.

Kwamen ook in aanmerking: Thornton Wilder, Virginia Woolf, Oscar Wilde

William Walton

WW. Quadruple U. Ik weet wel, iedereen die mij een beetje kent verwacht hier Wagner. Terecht ook, en toch kies ik voor die Engelse Sir en autodidact die zowat de hele XX^{ste} eeuw beheerste (hij werd geboren in 1902 en stierf in 1983). In 1923 werd voor de eerste maal zijn suite '*Façade – an entertainment*' (sic) opgevoerd in de Aeolian Hall te Londen. Gedichten van de excentrieke en steenrijke Edith Sitwell die hij op muziek gezet had (Roger Fry schilderde in 1915 een prachtig portret van haar). Het concert was nog maar goed begonnen of een aantal preutse toehoorders verwittigden de brandweer. Die lui daar vooraan waren gek geworden, of niet soms? Nu ja, Edith Sitwell declameerde haar gedichten van achter een gordijn met een megafoon, die blijkbaar nogal luid stond. Er bestaat een prachtige opname van *Façade* uit 1954 met de stem van Dame Sitwell zelf en voor de mannelijke partij Peter Pears. Als je dacht dat rap iets van de voorbije jaren was, moet je maar eens luisteren naar het aanvangsgedicht 'Fanfare'. Maar het geheel valt best wel mee, een vat vol ritmische truuks, tempowis-

selingen en ja de gedichten mogen er ook zijn, al heb ik wel al betere poëzie gelezen.

Kwamen ook in aanmerking: Richard Wagner, Clara Wieck

James Whistler

James Whistler
Symphony in white no. 2, the
little white girl.

Tja, we blijven op het eiland, alhoewel, de schilder Whistler werd in 1834 geboren in Massachussets, maar hij vertrok op 21-jarige leeftijd naar Europa om er voor de rest van zijn leven te blijven, vooral in Londen. Hij werd 69. Wat spreekt er mij zo aan bij Whistler? Om te beginnen zijn wit dat geen echt wit is en misschien het feit dat hij tussen wal en schip terecht gekomen is. Hij behoorde niet echt tot een school of een strekking, nakomer en voorloper tegelijk. De prerafaëlieten hadden hun tijd gehad en de impressionisten waren nog maar aan het experimenteren, en daar tussenin Whistler die de begenadigde criticus en ook kunstenaar zonder levenservaring John Ruskin ontmoette, vriendschap met hem sloot om later zijn grootste vijand te worden en een kapitaal te verspillen aan een proces tegen Ruskin omdat deze hem een verwaande kwast had genoemd.

Het proces heeft Whistler wel gewonnen. Behalve schilderen was hij beoefenaar van een kunst, erg passend bij de Esthetic Movement (Oscar Wilde, weet u wel), waarover hij zelfs een boekje schreef: *The gentle art of making enemies*. Maar geef toe, er straalt een geladen sfeer uit nevenstaand schilderij en ook de titel kan tellen: *Symphony in white no. 2, the little white girl*.

Kwamen ook in aanmerking: geen.

Worpswede

Op twee dagen tijd heb ik twee gezichten van Worpswede gezien. Bij aankomst een vlakker dan vlak polderachtig, uitgeregend landschap, met zwiepende berken en in het gezicht striemende stormregens over het Teufelsmoor, een drassig gebied doorsneden met ontelbare beekjes. Kortom, een weer waar je zelfs de boottrekkers van de Wolga niet door zou sturen. De dag nadien een stralende zon en dito temperaturen zoals ze die in decennia niet hadden meegemaakt. En op die zomerse dag een daglange verrassende wandeling door en omheen Worpswede. Die wandeling begon in de Große Kunstschau en een eerste kennismaking met het werk van de leden van de kunstenaarskolonie, daarna op het kerkhof op zoek naar het graf van de jong gestorven Paula Modersohn-Becker, in mijn ogen de beste van het groepje. Het is een sobere en toch sprekende gisante van de expressionistische beeldhouwer Bernhard Hoetger. Middag en bosbessentaart op het terras van Café Verrückt, gebouwd naar plannen van diezelfde Hoetger, wij als enige passanten en dan de grote toer. De aarde nog nageurend van de regen van gisteren, de korenvelden staan in vuur, een traag kronkelend pad klimt naar de Weyersberg en daar, je staat er voor je het weet en je weet niet hoe het mogelijk is dat je zo'n steenmassa niet eerder opgemerkt hebt: de "Niedersachsenstein" van jawel Bernhard Hoetger, opgebouwd uit alleen maar bakstenen, een bombastisch monument - een reusachtige adelaar? Een engel? - opgericht voor de overwinning van de Duitsers in de Eerste Wereldoorlog, maar om evidente redenen later herdoopt tot monument voor de vrede. 18 meter hoog, wat zeg je daarvan en zo goed en zo kwaad als het kan verscholen in een bosje van opgeschoten berkenbomen.

Dan heuvelafwaarts naar het Berkenhof, de fraaie en erg verzorgde woning van de schilder Heinrich Vogeler, met de typisch witte façade, trappen en omringende tuin, zowaar een Gesamtkunstwerk. De verzamelplaats par excellence voor de leden van de kolonie, behalve Vogeler ook Otto Modersohn, Fritz Mackensen, Fritz Overbeck, Paula Becker en haar goede vriendin, de beeldhouwster Clara Westhoff en dus Rainer Maria Rilke die daar met Clara zou trouwen en het jaar erop vader zou worden van Ruth.

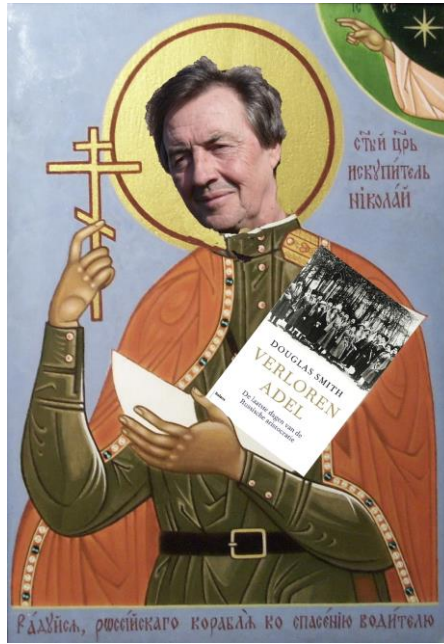
Wat was de mooiste dag uit je leven? Een niet zo gelukkige vraag me dunkt, maar deze dag in Worpswede komt ongetwijfeld in aanmerking.

Kwamen ook in aanmerking: Wildenburg, Weimar, Wissant.

Volgende aflevering: V

Het favoriete boek

De verloren adel van Wilfried Van Moortel

Fotoshop: Bart Madou

VERLOREN ADEL, de laatste dagen van de Russische aristocratie

Als er een land is dat meer dan een bewogen geschiedenis heeft gekend, is het ontegensprekelijk Rusland, dichtbij, westers en toch zo veraf. De enorme beroeringen die Rusland sinds 1917 heeft ondergaan – en die een voltooiing hebben gekregen in de overwinningen van het Rode Leger – hebben heel wat schrijvers geïnspireerd.

“Verloren Adel” (D. Smith), “Leven en lot” (V. Grossman), “Fluisteraars” (O. Figes), “Kinderen van de Arbat” (A. Rybakov), “Generaties van de winter” (Aksjonov), zijn romans die passen in een

Russische traditie van grootse, epische verhalen die krachtig, zich bewegend langs een keur van historische momenten het wel en wee beschrijven van getormenteerde families.

In "Verloren adel" brengt Douglas Smith het verhaal van een hartverscheurend menselijk drama met epische allure, een verbluffend boek over twee Russische families, de Golitsyns en de Sjeremetjevs, die door de revolutie van 1917 te gronde zijn gericht. Het is een caleidoscoop van het geweld, het blinde lot en de waanzin van ideologieën in de twintigste eeuw. Het illustreert tevens hoe de eerste revolutionairen, afkomstig uit proletarische of arbeidersgezinnen niet geïnteresseerd waren in de grondslagen van een ommekeer, laat staan in filosofie, maar simpelweg in de wraakzuchtige vernieling van al wat naar het oude regime rook.

Gefocust op de families, mannen, vrouwen en kinderen, die door Lenins strijd werden vernederd, verslagen en vaak nog afgeslacht, beschrijft Smiths boek vooral het harde verhaal van de revolutie: een wanhopige klassenstrijd en vooral een gruwelijke burgeroorlog.

Lenins strijd was een ongenadige strijd, waarbij vooral de burgers geholpen en bevrijd moesten worden, de rest (lees : aristocraten) moest worden vernietigd. Hierbij kun je stellen dat het verhaal van bijna duizend jaar blauw bloed in een regelrechte tragedie is geëindigd.

Deze tragedie wordt op een hartverscheurende manier door Smith beschreven. Een "must" om te lezen.

Douglas Smith, Verloren Adel – de laatste dagen van de Russische aristocratie, Balans, Amsterdam, 2012 – 560 blz.

Horen, zien en schrijven...

"Nooit waren we zo vrij. Nooit hebben we ons zo machteloos gevoeld."

Zygmunt Bauman (In search of politics, 1999)

DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem

De leesgroep las ...
'Wat nu kleine man ?' van
Hans Fallada en 'De Voorle-
zer' van Bernhard Schlink

door Els Durnez

In de leesgroep werd dit boek van Hans Fallada goed onthaald. Het nam ons mee naar de roerige jaren twintig van de vorige eeuw, de tijd van de beurskrach en massawerkloosheid, maar ook van versnelling en vooruitgang met neonreclame, film, jazz, protestmarsen van werklozen – en knokploegen van de nazi's. We waren geboeid door de schijnbaar simpele verteltrant met zijn vaak filmisch effect.

Deze succesvolle roman over de liefde en de angst voor de sociale neergang werd tot nu toe viermaal verfilmd. Hij verscheen in 1932 en maakte de schrijver wereldberoemd. Er verscheen een nieuwe uitstekende vertaling in het Nederlands, die de wereldwijde hernieuwde belangstelling voor het werk van Fallada ook bij ons bracht.

De boodschap van Fallada is helder; in tijden van economische crisis doen sociale neergang of ideologisch verschillende inzichten er niet toe. Er is maar een ding dat telt en dat is de warmte en liefde van het gezinsleven. Daarmee lijkt Fallada zich bewust te hebben afgekeerd van de politieke omwentelingen van de jaren dertig. Destijds zagen de Duitse lezers dat anders. Door haar onbegrensde liefde, haar spaarzaamheid, haar reinheid en haar optimisme voldeed Engeltje precies aan het vrouwelijke ideaalbeeld dat iedere willekeurige politieke partij er toen op nahield.

We stonden nog even stil bij het vorige boek dat we lazen: De Voorlezer van Bernard Schlink, dat zich afspeelt in Duitsland kort na de tweede wereldoorlog. Door de overvloedige sneeuw was de bespreking ervan zeer beperkt. Het verhaal had ons echter zeer aangegrepen.

Een jongeman kijkt terug op de relatie die hij tijdens zijn jeugd had met een 36-jarige vrouw die veel geheimen in de WO2 blijkt te hebben gehad. Indringend verhaal, vol items die je tot nadenken stemmen. Ook dit verhaal is in korte zinnen en gemakkelijke woorden geschreven, maar inhoudelijk zeer zwaar. Het gaat voornamelijk over schuld en hoe de naoorlogse generatie moet omgaan met die schuld. Het werd in 34 talen vertaald en ook de recente verfilming werd een succes.

U bent welkom in één van onze agentschappen :

St-Andries Centrum	050/40.61.10	Sint-Kruis	050/36.69.60
St-Andries Sm edenpoort	050/45.68.80	Beernem	050/79.96.60
Zedelgem Loppem	050/25.03.30	Sijsele Oedelem	050/36.68.60
Sint-Michiels	050/40.66.30	St-Andries Expressweg	050/38.65.06

www.belfiusbrugsommeland.be

Paul Verhaeghe

En ik dan?

**Over identiteit en
neoliberale waanzin**

HBC
HBC
VIEW

Zondag 21 april 2013, 10.30 u.
GC Groene Meersen
Stadionlaan 50, 8210 Zedelgem
toegang: 8€ - leden HBC 6€- incl. aperitief

3DE THOMAS MANNLEZING

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING